

Hvem bestemmer i udenrigspolitikken?

Dansk udenrigspolitik i en krise- og forandringstid

Hvem bestemmer i dansk udenrigspolitik?

Ruslands invasion af Ukraine i 2022 og USA's nye udenrigspolitik i præsident Donald J. Trumps anden præsidentperiode siden 2025 har resulteret i voldsomme forandringer i Danmarks geopolitiske rammevilkår. Hvordan påvirker dette dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik og ikke mindst de udenrigspolitiske beslutnings- og styringsprocesser? Bidragene til dette temanummer påpeger, at de nye rammevilkår forstørrer nogle af de udfordringer, som historisk har karakteriseret den udenrigs- og sikkerhedspolitiske beslutningsproces: krav om hurtige beslutninger på et begrænset vidensgrundlag, informations- og

kompetenceasymmetri mellem regeringen og Folketinget, behov for tilvejebringelsen af et solidt vidensgrundlag fri af indenrigspolitiske overvejelser, marginalisering af emner, som ligger udenfor den umiddelbare krisehåndtering, og risikoen for at de muligheder for indflydelse, som findes gennem EU-samarbejdet, ikke udnyttes på grund af manglende ressourcer. Til sammen tegner bidragene et billede af en udenrigs- og sikkerhedspolitisk beslutningsproces i forandring og giver på den baggrund en række inputs til fremtiden.

Den internationale orden er i krise og Danmarks strategiske miljø er præget af konflikt og krig. Hvordan påvirker dette dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik og ikke mindst de udenrigspolitiske beslutnings- og styringsprocesser? Bidragene til dette temanummer af *Økonomi & Politik* belyser forskellige aspekter af denne problematik gennem et fokus på relationen mellem regeringen og Folketinget, forvaltningens/diplomatiets rolle, de politiske beslutningstagere, forandringer i Rigsfællesskabet og den politiske substans som klima (der har spillet en fremtrædende rolle i dansk udenrigspolitik gennem de seneste årtier) og fred (der indtager en marginaliseret rolle i dansk udenrigspolitik).

Denne indledende artikel rammesætter de efterfølgende artikler i tre skridt. Først giver vi en kort introduktion til udviklingen i dansk udenrigspolitik siden afslutningen af Den Kolde Krig og aktuelle internationale forandrings betydning for den udenrigspolitiske styrings- og forandringsproces. Dernæst giver vi et kort overblik over, hvordan den eksisterende udenrigspolitiske forskning besvarer spørgsmålet "Hvem bestemmer i udenrigspolitikken?" Mens artiklens første afsnit således giver læseren en oversigt over de seneste årtiers danske udenrigspolitiske praksis, så giver det andet afsnit læseren en oversigt over den viden om den udenrigspolitiske beslutningsproces og de udenrigspolitiske beslutningstagere, som forskningen på tværs af lande har genereret. Til slut introducerer vi temanummerets artikler og deres hovedargumenter.

ANDERS WIVEL

Professor, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet, aw@ifs.ku.dk

RASMUS BRUN PEDERSEN

Lektor, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet, brun@ps.au.dk

Dansk udenrigspolitik efter Den Kolde Krig

Udenrigspolitik og den udenrigspolitiske beslutningsproces har i årtierne efter Den Kolde Krigs afslutning fået større indenrigspolitisk opmærksomhed end tidligere. Det var også tilfældet inden præsident Trump blev præsident første gang i 2017, og Rusland invaderede Ukraine i 2022.

Opmærksomheden skyldes dels store forandringer i den globale og europæiske orden. Disse forandringer kommer i form af kriser og krige som 1990'ernes krige i det tidligere Jugoslavien og terrorangrebene på New York og Washington 11. september 2001, krige i Afghanistan og Irak, økonomi- og migrationskriser i Europa og senest Ruslands invasion af Ukraine og Trump-administrationens nedprioritering af samarbejdet med europæiske allierede. Forandringerne kommer dog også i form af kvalitative fremskridt som EU's udvidelser og traktatændringer og aftaler om international økonomi og handel. Ud over disse forandringer skyldes opmærksomheden om udenrigspolitikken også en forståelse i både den politiske elite og i den brede befolkning af, at selv småstater som Danmark i dag har valgmuligheder i international politik, og at disse valgmuligheder har betydning for vores fremtidige sikkerhed og velstand.

Den danske småstats valgfrihed i udenrigspolitikken har medført en demokratisering såvel som en politisering af udenrigspolitikken

Det står i kontrast til tidligere tider, hvor småstaten i højere grad blev set som en brik i stormagtsspillet og handlerummet for de politiske beslutningstagere derfor var snævert. Valgfriheden medfører både en *demokratisering* af udenrigspolitikken – mange forskellige aktører i det danske samfund søger indflydelse på formuleringen af udenrigspolitikken, der ikke længere ses som et privilegie for en snæver særligt informeret kreds i regeringen og diplomatiet – og en *politisering* af udenrigspolitikken – udenrigspolitikken er i dag i højere grad end tidligere en del af den politiske kamp om, hvad der er rigtigt og forkert, og hvordan bevillingerne skal fordeles på finansloven.

I Danmark har disse udviklinger imidlertid ikke ledt til en øget polarisering i den udenrigspolitiske debat. En kreds af centrum-højre og centrum-venstre partier i Folketinget har siden Den Kolde Krigs afslutning med få undtagelser stået bag dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik (Wivel, 2020). I fællesskab har disse partier – og embedsværket i den danske centraladministration – formuleret og forfulgt en udenrigspolitik under overskriften ”aktivisme” (Pedersen og Wivel, 2026). Aktivismen kan forstås som en kontrast til – måske ligefrem et opgør med – den tilpasningspolitik, som Danmark tidligere havde ført, særligt i første halvdel af det 20. århundrede. Samtidig har aktivismen også et substantielt indhold. Den er som defineret af Rasmus Brun Pedersen og Jens Ringsmose karakteriseret ved ”initiativlyst, engagement og vilje til at udnytte muligheder og skabe forandringer i de internationale om-

givelser. Også når der er risici forbundet med den førte politik” (Pedersen og Ringsmose, 2017: 345). Med det udgangspunkt varierer aktivismen i sine politiske prioriteringer, der dog over tid afspejler forskellige blandingsforhold af de værdier, som vi også finder i den danske indenrigspolitik. Det gælder eksempelvis fremme af et internationalt retssamfund med stærke institutioner, fælles ansvar for fælles problemer (f.eks. klima) og fremme af fredelig konfliktløsning og global lighed (Wivel, 2013).

Aktivismen har udviklet sig fra en aktiv internationalisme (fra Berlinmurens fald i 1989) med vægt på global og europæisk ordensskabelse gennem internationale organisationer og dansk værdipolitik over en aktiv internationalisme (fra terrorangrebene i New York og Washington i 2001) med vægt på et tæt partnerskab med USA om udbredelse af vestlige værdier, om nødvendigt med militære midler til nutidens balancerende aktivisme (fra Ruslands annektering af Krim i 2014) med vægt på nærområdet og dansk og europæisk sikkerhed (Pedersen, 2023). Dette seneste udtryk for aktivismen er i Danmarks Udenrigs- og Sikkerhedspolitiske strategi fra 2023 formuleret som ”pragmatisk idealisme”: en fortsat fremme af danske værdier og interesser i international politik, men nu indenfor rammerne af øget stormagtsrivalisering og stærkere geopolitiske begrænsninger end nogensinde tidligere efter Den Kolde Krigs ophør (Udenrigsministeriet, 2023).

Hvem bestemmer i udenrigspolitikken?

”Hvem bestemmer” i udenrigspolitikken? spurgte Erling Bjøl i 1983 (Bjøl, 1983). Svaret afhænger i nogen grad af, hvad vi forstår ved ”udenrigspolitik”. I temanummeret tager vi udgangspunkt i en konventionel forståelse, hvor udenrigspolitik ses som ”en regerings forsøg på at søge indflydelse og styre begivenheder og relationer uden for landets grænser” (Ortman, 2025: 129). Med dette udgangspunkt peger den udenrigspolitiske forskning primært på tre typer af aktører med særlig stor indflydelse på den udenrigspolitiske beslutningsproces: de udenrigspolitiske ledere (præsidenter og premierministre og ind i mellem også udenrigs- og forsvarsministre), partier og parlamenter (herunder både regerings- og oppositionspartier) og embedsværket (herunder traditionelt særligt udenrigsministerier og forsvarsministerier, men i stigende grad også statsministerier).

I de senere år har lederstudier fået et comeback i udenrigspolitikanalysen

Den udenrigspolitiske leder har traditionelt været i centrum for historisk funderede analyser af udenrigspolitikken med udgangspunkt i eksempelvis Napoleon, Bismarck eller Churchill (Morin og Paquin, 2018: 69). Indenfor studiet af international politik blev denne form for udenrigspolitikanalyse noget uglest under Den Kolde Krig, dels fordi den globale spænding mellem de to supermagter USA og Sovjetunionen syntes af efterlade mindre handlinger for den enkelte leder og dels på grund af strømninger indenfor sam-

fundsvidenskaberne, der betonedede identifikation af handlemønstre på tværs af mangle lande og kontekster. I de senere år har lederstudier imidlertid fået et comeback i udenrigspolitikanalysen. I flere af disse studier analyseres lederen som dagsordensættende beslutningstager, der samtidig er et menneske med fordomme, følelser og en langtfra perfekt evne til at indsamle eller forstå informationer eller kontrollere beslutningsproces og resultater (Kaarbo, 2018: 37).

Særlig vægt lægges på ledertræk som eksempelvis behovet for at have kontrol over andre aktører eller begivenheder, selvtillid og evnen og viljen til at acceptere og navigere i kompleksitet. Personlighedstrækkene anses ikke for at være determinerende for udenrigspolitikken eller lederens valg, men har snarere betydning for at formindske eller forstørre effekten af de incitamenter og begrænsninger, som lederen agerer under, f.eks. lovgivning eller parlamentariske eller administrative praksisser. Samtidig viser forskningen, hvordan både alder og erfaring kan spille ind på lederens udenrigspolitiske beslutninger, også negativt i form af øget risikovillighed og mindre tilbøjelighed til at acceptere information, der strider mod forudfattede meninger hos lederen (Kaarbo, 2021). Andre fokuserer på lederens motiver i form af ønsker om folkelig popularitet og genvalg eller særlige ideologiske mål eller en pligtfølelse overfor det nationale samfund eller særlige segmenter indenfor det (Morin og Paquin, 2018: 74-6).

Mens disse studier typisk fokuserer på den enkelte leder, så undersøger andre lederen som et forbindelsesled mellem det internationale og nationale samfund. Den udenrigspolitiske leder er i en privilegeret position til at konstruere og kommunikere store fortællinger om, hvem vi er som nationalt samfund, og hvad vores rolle er i verden, og dette foregår typisk gennem mere værdipolitiske emner som eksempelvis køn, seksualitet og migration (Aggestam og True, 2021; Cooper-Cunningham, 2026; Grøn og Wivel, 2021). Lederen som bindeled er ligeledes central i den såkaldte rolleteori. Her ses lederen som bærer af roller defineret af forventninger fra både det internationale og det nationale samfund (Breuning, 2024).

De politiske partier kan have central betydning for disse udenrigspolitiske roller. Af partiernes programmer, taler, debatindlæg og beslutninger fremgår forskellige forventninger til, hvilken rolle landet skal spille internationalt. Handler dansk udenrigspolitisk aktivisme eksempelvis primært om militære bidrag eller at gå forrest i en løsning på klimakrisen eller at skabe øget lighed mellem Nord og Syd? Eller alle tre? Og hvilke forventninger møder regeringen fra vores samarbejdspartnere i NATO og EU? Den hastigt voksende forskningsdagsorden om partier og parlamenter viser, at ideologiske forskelle kan slå igennem i udenrigspolitikken, både i handelspolitikken og i sikkerhedspolitikken (Raunio og Wagner, 2024). Samtidig har parlamenterne betydning i kraft af love – i form af krav til parlamentarisk inddragelse ved indgåelse af traktater og deltagelse i krige – og parlamentariske praksisser, eksempelvis i form af særlige udvalgsstrukturer eller normer om konsensus og bredt flertal.

Den brede vælgerskare har fået mindre opmærksomhed i den udenrigspolitiske forskning. I mange lande, inklusive Danmark, har udenrigs- og sikkerhedspolitikken kun sjældent betydning for udfaldet af parlamentsvalg, og i en række lande, inklusive Danmark, tilrettelægges de generelle prioriteter i udenrigs- og sikkerhedspolitikken i vidt omfang i et samarbejde mellem regeringen og parlamentet. Samtidig fylder emner som sundhed, familieøkonomi og uddannelse typisk mere i den politiske debat end internationale spørgsmål, især i mindre lande.

Den brede vælgerskare har fået mindre opmærksomhed i den udenrigspolitiske forskning

Det betyder dog ikke at aktører udenfor regeringen og Folketinget er uden betydning. Også befolkningen har rolleforventninger (Cantir og Kaarbo, 2012), eksempelvis til overensstemmelse mellem de værdier, der kendetegner det danske samfund, og de værdier, Danmark søger at fremme internationalt, samt til varetagelsen af befolkningens fysiske sikkerhed og økonomiske muligheder. Disse rolleforventninger bliver videreformidlet både i den offentlige debat og gennem partivalg og ikke mindst debat internt i partierne. Siden midten af 2010'erne har en hastigt voksende forskningsdagsorden desuden beskæftiget sig med betydningen af væksten i populistiske politiske bevægelser og deres ledes betydning for udenrigspolitikken. Bevægelserne betoner skellet mellem folk og elite, de er typisk skeptiske overfor diplomatiet og internationale organisationer, og udenrigspolitikken fokuserer typisk på at gøre op med "uretfærdigheder", hvis oprindelse de mener at kunne spore til andre lande eller migranter (Wajner og Giurlando, 2024), som vi eksempelvis kender det fra Donald Trumps udenrigspolitik. Samtidig søger både erhvervsinteresser og civilsamfundsorganisationer indflydelse på udenrigspolitikken, ikke mindst i udviklingspolitikken og forsvarspolitikken, hvor de både kan spille ind med faglig ekspertise i politikformulering og implementering, og hvor budgetternes størrelse giver økonomiske incitamenter til at søge indflydelse.

"Både "gruppetænkning" og "poly-tænkning" kan finde sted i den udenrigspolitiske beslutningsproces

Embedsværket, særligt udenrigsministeriet, spiller en særlig rolle i politikudformningen. Forskningen peger på, at dette både skyldes embedsværkets særlige diplomatiske og udenrigspolitiske ekspertise og udenrigspolitikken tidshorisont. Embedsfolkene kender både policyområdet og enkeltsager bedre end de politiske beslutningstagere og laver sagsfremstillinger og opstiller løsningsmodeller med potentielle omkostninger og gevinster. Beslutninger i udenrigspolitikken er typisk langsigtede (investeringer i opbygning af diplomatiske repræsentationer, netværk og status) og de lange diplomatiske karrierer i udenrigstjenesten betyder, at de på en anden måde end ministrene vil have detaljeret kendskab til og føling med de udenrigspolitiske udviklinger. Samtidig er faste procedurer og en typisk risikoavers organisationskul-

tur med til at sikre kontinuitet i udenrigspolitikken, samt at politikken føres indenfor lovgivningens rammer. Embedsværkets indflydelse varierer både med embedsfolkens evne til at tale ind i politikernes dagsordener og forståelsesrammer (Garrison, 2001) og regeringens og de enkelte ministres vilje til at inddrage administrationens faglige ekspertise. Forskningen peger på, at inddragelsen af en snæver kreds giver risiko for ”gruppetænkning”, særligt i kriser og krige. Politikere og embedsfolk under tidspres og frygt for at træffe en forkert beslutning kan komme til at bekræfte hinanden i udvalgte løsninger uden en systematisk undersøgelse af alternativer. Omvendt kan en for bred inddragelse resultere i ”poly-tænkning”, hvor medlemmerne af gruppen udtrykker mange forskellige meninger og divergerende – måske ligefrem modsætningsfyldte – løsningsforlag, hvilket kan føre til konflikt, læk af oplysninger, forvirring, manglende kommunikation, lammet beslutningsproces og manglende opfølgning og evaluering (Barr og Mintz, 2018).

Et fokus på de udenrigspolitiske aktører risikerer at nedtone de indenrigs- og udenrigspolitiske begrænsninger, som både ledere, partier og parlamenter og den udenrigspolitiske forvaltning er underlagt. Det gælder både budgetbegrænsninger og politisk og administrativ rivalisering og internationale begrænsninger som følger af trusler og udfordringer i det strategiske miljø, traktatbindinger og hensynet til allierede og samarbejdspartnere. Forskellige teoretiske perspektiver på udenrigspolitik bidrager med forskellige indsigter til denne problematik. Som ovenfor anført ser rolleteorien den udenrigspolitiske leder som en bærer af roller formet gennem internationale og nationale forventninger til statens udenrigspolitik (Breuning, 2024). Et andet perspektiv findes i den såkaldt neoklassiske realisme, der fokuserer på, hvordan incitamenter fra det internationale system og staternes strategiske miljø formes til udenrigspolitik gennem indenrigspolitiske institutioner, strategisk kultur, de udenrigspolitiske ledes verdensbilleder og relationen mellem stat og samfund (Wivel, 2024). Fælles for de to perspektiver er opmærksomheden på, at alle aktører, der søger indflydelse på udenrigspolitikken, samtidig er underlagt en række – nogle gange afgørende – begrænsninger i deres handlerum.

Temanummerets bidrag

Temanummerets bidrag afspejler forskningsdagsordenen og bidrager til at forstå de forandringer, muligheder og udfordringer, som vi i dag og de kommende år står overfor i den udenrigspolitiske beslutningsproces. Bidragene gør en dyd ud af at formidle deres pointer uden unødigt teoriexcersits, men de bidrager hver især med et dansk blik på nogle af de centrale argumenter i forskningen om embedsværkets rolle, forholdet mellem de politiske ledere i regeringen og Folketinget og partierne, de centrale beslutningstageres kapacitet, og hvordan nationale og internationale forventninger til både proces og indhold i udenrigspolitikken er med til at forme, hvordan den ser ud og ændrer sig. Samtidig har artiklerne blik for både de nationale og internationale begrænsninger og de udenrigspolitiske aktørers evne og vilje til at navigere i disse begrænsninger. Hertil kommer, at de også peger på både særlige udfor-

dringer for Danmark – tydeligst i forbindelse med Rigsfællesskabets politik i Nordatlanten – og emner, som kunne fortjene et stærkere fokus i den udenrigspolitiske forskning, som den demokratiske indlejring af politikken og betydningen af rådgivning og vidensproduktion.

I den første artikel giver Rasmus Brun Pedersen og Anders Wivel en oversigt over Folketingets formelle og uformelle indflydelsesmuligheder på udenrigs-, sikkerheds-, forsvars- og europapolitikken. De viser, at et samspil mellem Grundloven, Folketingets udvalgsstruktur og den danske tradition for mindretalsregeringer giver incitament til indflydelse og samarbejde, men uformelle praksisser samtidig giver særlig indflydelse til de store partier og forsvarsforligspartierne, ligesom en stærk samarbejds- og konsensusnorm giver regeringen visse frihedsgrader i eksempelvis europapolitikken.

I temanummerets anden artikel undersøger Niels Byrjalsen, hvordan de forsvarspolitiske beslutnings- og styringsprocesser påvirkes af de store forandringer i dansk og europæisk sikkerhed. Byrjalsen argumenter for, at politiske valg som svar på disse forandringer resulterer i en ny krisepolitisk aktivisme, der i forsøg på at håndtere kriser og demonstrere handlekraft kobler forsvars- og udenrigspolitikken tættere sammen. I denne proces ændres de forsvarspolitiske styringslogikker på en måde, der udfordrer demokratiske forankring af forsvarspolitikken.

Carsten Søndergaard understreger i sit bidrag, at Udenrigsministeriet fortsat er centralt i formulering og implementering af dansk udenrigspolitik. Søndergaard diskuterer, hvilke succeskriterier man meningsfuldt kan opstille for Udenrigsministeriet, og stiller sig tvivlende overfor værdien af et nationalt sikkerhedsråd, men mere åben over for et udenrigspolitisk råd, der kan bidrage med rapporter og analyser som input til udenrigspolitikken. For Holger K. Nielsen betyder de væsentlige ændringer i den globale orden og Danmarks strategiske miljø, ikke mindst USA's udenrigspolitiske kurs under præsident Trump, at Danmark engagerer sig aktivt i europæiske og nordiske udviklinger og samarbejde. I dette arbejde er der behov for en ny strategisk retning og en uafhængig vidensproduktion, der sikrer langsigtet analyse, koordination og demokratisk forankring af udenrigs- og sikkerhedspolitikken. I dette arbejde vil netop etableringen af et udenrigspolitisk råd være central.

Henrik Larsen peger i sit bidrag på, at udenrigspolitikken i dag er endnu mere europæiseret end for 20 år siden. EU's øgede engagement i militær sikkerhed i Europa og EU's stærkere involvering i Arktis og opbakning til Kongeriget Danmark i forbindelse med øget stormagtrivalisering i Arktis er i dag væsentlige aspekter af europæiseringen. Ifølge Larsen er det dog et åbent spørgsmål, om Folketinget har kapacitet, viden og vilje til at engagere sig i den brede og mangefacetterede dagsorden for EU's eksterne handlen, som Danmark har mulighed for at påvirke gennem sit medlemskab af EU.

Mikkel Runge Olesen og David Foght-Sørensen diskuterer begge de særlige udfordringer i forbindelse med Rigsfællesskabets udenrigs- og sikker-

hedspolitiske beslutninger i nordatlantiske spørgsmål. Mikkel Runge Olsens udgangspunkt er spørgsmålet om, hvem der bestemmer i Rigsfællesskabets udenrigs- og sikkerhedspolitik i Nordatlanten. Formelt placerer Grundloven udenrigs- og sikkerhedspolitikken i København, men – påpeger Olesen – i praksis har regeringerne i København, Nuuk og Tórshavn alle en interesse i et mere balanceret forhold, hvor Grønland og Færøerne inddrages for at sikre en fælles forståelse internt i Rigsfællesskabet og for at stå stærkere udadtil i en tid med øget stormagtsrivalisering og forandringer i amerikansk udenrigspolitik. David Foght-Sørensen minder i sin artikel om, at det dansk-grønlandske forhold siden afkoloniseringen altid har været præget af flerstemmighed. Kriserne i forbindelse med den amerikanske præsident Donald Trumps interesse i Grønland i 2025 og 2026 bør derfor ikke dramatiseres, men ses som en naturlig del af et 'flerstemmigt' Rigsfællesskab. En selvstændig grønlandsk stemme vil også i fremtiden være en væsentlig forudsætning for et velfungerende rigsfællesskab med plads til debat i Grønland om Rigsfællesskabet, USA's interesse og Grønlands fremtid.

Klimapolitikken har i årtier været en central del af dansk udenrigspolitisk aktivisme. Jakob Dreyer undersøger i sin artikel, hvordan geopolitisk rivalisering, svækket multilateralt klimasamarbejde og øget indenrigspolitisk konflikt påvirker betingelserne for fortsat stærk klimaprofil i dansk udenrigspolitik. Han finder, at den klimapolitiske aktivisme fortsætter, men at klimaindsatsen nu i højere grad end tidligere afvejes mod sikkerhedspolitiske, økonomiske og indenrigspolitiske hensyn.

I temanummerets sidste bidrag argumenterer Isabel Bramsen og Ole Wæver for en diplomatisk, fredspolitisk oprustning med fokus på styrket indsats for nedrustningsaftaler og våbenkontrol, opbygning af institutionel kapacitet til fredsdiplomati og øget villighed til dialog, også med kontroversielle aktører. Ved at balancere militær styrke med diplomatisk kapacitet vil Danmark i højere grad kunne bidrage til at reducere eskalationsrisici og dermed styrke dansk sikkerhed på lang sigt.

Referencer

- Aggestam, Karin og Jacqui True (2021), "Political leadership and gendered multilevel games in foreign policy", *International Affairs*, 97(2): 385-404.
- Barr, Kasey og Alex Mintz (2018), "Public Policy Perspective on Group Decision-Making Dynamics in Foreign Policy", *Policy Studies Journal*, 46, S69-S90.
- Breuning, Marijke (2024), "National Roles and Foreign Policy", i Juliet Kaarbo og Cameron Thies, red., *The Oxford Handbook of Foreign Policy Analysis*, Oxford: Oxford University Press, pp. 211-28.
- Cantir, Christian og Juliet Kaarbo (2012), "Contested roles and domestic politics: Reflections on role theory in foreign policy analysis and IR theory", *Foreign Policy Analysis*, 8(1): 5-24.
- Cooper-Cunningham, Dean (2026), *The International Politics of Sex: Bodies, Images, and Russian State Homophobia*, Oxford: Oxford University Press.
- Garrison, Jean A. (2001), "Framing foreign policy alternatives in the inner circle: President Carter, his advisors, and the struggle for the arms control agenda", *Political Psychology*, 22(4): 775-807.
- Kaarbo, Juliet (2018) "Prime minister leadership style and the role of parliament in security policy", *The British Journal of Politics and International Relations*, 20(1): 35-51.
- Kaarbo, Juliet (2021), "New directions for leader personality research: breaking bad in foreign policy", *International Affairs*, 97(2): 423-41.

- Morin, Jean-Frédéric & Jonathan Paquin (2018), *Foreign Policy Analysis: A Toolbox*. Cham: Springer.
- Ortman, Stephanie (2025), "Foreign Policy" i Beate Jahn og Sebastian Schindler, red., *Elgar En-cyclopedia of International Relations*, Cheltenham: Edward Elgar Publishing, pp. 29-30.
- Pedersen, Rasmus Brun (2023), "Fra aktivistisk internationalisme til balancerende aktivisme: Dansk aktivisme i den nye verdensorden", *Økonomi & Politik*, 96(2): 74-85.
- Pedersen, Rasmus Brun og Jens Ringsmose (2017), "Aktivisme i dansk udenrigspolitik: Norden, FN, NATO og EU", *Politica*, 49(4): 339-57.
- Pedersen, Rasmus Brun, og Anders Wivel (2026), "Kapitel 12. Danmark i Verden: Dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik", i Jens Blom-Hansen og Peter Munk Christiansen, red., *Det Demokratiske System*. 6. udgave. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- Raunio, Tapio og Wolfgang Wagner (2024), "Legislatures, Political Parties and Foreign Policy", i Juliet Kaarbo og Cameron Thies, red., *The Oxford Handbook of Foreign Policy Analysis*, Oxford: Oxford University Press, pp. 305-22.
- Regeringen (2023), *Udenrigs- og sikkerhedspolitisk strategi*, København: Udenrigsministeriet <https://um.dk/udenrigspolitik/aktuelle-emner/udenrigs-og-sikkerhedspolitisk-strategi-2023>.
- Wajner, Daniel F. og Phillip Giurlando (2024), "Populist Foreign Policy: Mapping the Developing Research Program on Populism in International Relations", *International Studies Review*, 26(1): 1-27.
- Wivel, Anders (2013), "From peacemaker to warmonger? Explaining Denmark's great power politics", *Swiss Political Science Review*, 19(3), 298-321.
- Wivel, Anders (2020), "In war and peace: Security and defence policy in a small state", i Peter Munk Christiansen, Jørgen Elklit og Peter Nedergaard, red., *The Oxford Handbook of Danish Politics*, Oxford: Oxford University Press, pp. 451-69.
- Wivel, Anders (2024), "Foreign Policy Analysis and Realism", i Juliet Kaarbo og Cameron Thies, red., *The Oxford Handbook of Foreign Policy Analysis*, Oxford: Oxford University Press, pp. 97-114.
- Wivel, Anders, og Caroline H. Grøn (2021), "Charismatic leadership in foreign policy", *International Affairs*, 97(2): 365-83.